

کشور اخذ شده؛ اگر اتفاق بیفتد و دولت با همت طرح را اجرا کند، در ایجاد مشاغل رشد علمی کشور در این حوزه، رشد فناوری‌های مریوط، دانش‌بنیان کردن و حل برخی مشکلات از جمله آب موثر خواهند بود. درخصوص آب بحث‌های زیادی صورت گرفته و اکنون نیز به نتیجه‌ای در این سند دست‌یافته‌ایم. این موارد به شورای عالی می‌آیند و به نتیجه می‌رسند. شاید از جنس مصوبات مجلس هم نباشد و نتوان در کوتاه‌مدت، تبعات و نتایج مصوبه را دید ولی در دوره‌های ۱۰ ساله امیدواریم اتفاق خوبی را برای کشور رقم بزنند.

نمای بازسازی ساختاری و محتوایی در حوزه‌های فرهنگی، آموزشی، دانش و فناوری داریم

از نگاه شما مهم‌ترین نکات قید شده در حکم رهبری برای اعضای جدید شورای عالی انقلاب فرهنگی چیست؟

سه، چهار نکته در حکم رهبری وجود دارد؛ اول توجه به تحول است. بسیار روشن می‌بینید رهبری می‌گویند: «تحول را دنبال کنید». تحول نیز دو دلیل دارد؛ دلیل اولی که ایشان ذکر می‌کنند، ورود به گام دوم و چهل‌ساله دوم بعد از انقلاب اسلامی است. ما یک دوره حکمرانی را در جمهوری اسلامی گذرانده‌ایم و این دوره به ما تجربه‌هایی داده که پیش از آن نداشته‌ایم. لازم است با توجه به این تجربیات برگردیم و نقاط ضعف کشور را رفع و نقاط قوت را بهینه‌تر کنیم. دلیل دوم آغاز سده جدید است. بالاخره خارج از اینکه چه تجربیاتی از حکمرانی داریم، در جهان پیرامون و اطراف ما تحولاتی رخ داده که انواع و اقسام زیادی را شامل می‌شود؛ از تحولات تکنولوژیک و ژئوپلیتیک تا اتفاقات دیگر. مجموعه تحولات در حکمرانی باید باعث شود با تکیه بر اصولی بر بازنگری‌هایی راهنمایی کند. البته طبیعت کار ما همین است. هر فردی مدتی تجربه کسب کند، بعد از مدتی مبتنی بر آن تجربه و بدون عدول از مواضع اصولی خود باید بخشی از رفتارها، فرآیند، عملکردها و راهکارها را جبران و اصلاح کند.

رهبری تاکید جدی بر جایگاه شورای عالی انقلاب فرهنگی داشتند. ممکن بود در دوره‌ای نگاه برخی نخبگان و افراد وفادار به جمهوری اسلامی این باشد که نیازی به امثال شما نیستند و فقط مجلسی مبتنی بر فرآیند و مناسبات سیاسی برای کشور کافی است اما ایشان بار دیگر تاکید جدی بر جایگاه شما داشتند.

نکته سوم نوع نگاه رهبری بود که البته جدید نیست ولی ایشان باز هم تاکید کردند؛ آن هم نگاهی بود که ایشان به حوزه فرهنگ دارند. فرهنگ یک عنصر مهم جامعه‌سازی بوده و ریشه همه پیشرفت‌ها به‌شمار می‌رود. شاید اجبار و فشار زیادی احساس نشود ولی شورا باید بتواند هماهنگی در جامعه ایجاد کند. جامعه‌ای می‌تواند پیشرفته باشد که اجزایش هماهنگ و هم‌افزا عمل کنند. اگر اجزای یک جامعه مهم‌ترین وظیفه خودشان را خنثی کردن بخش و جزء دیگر بدانند، انرژی‌ها و خلاقیت‌های موجود در جامعه به‌جای اینکه مصروف به سمت پیشرفت باشد، مصروف به‌نوعی تخریب و ایجاد اشکال و اختلال در سیستم خواهد بود. با توجه به صحبتی که ایشان در دولت و جلسه تنفیذ مبنی بر تحول ساختار و بازسازی انقلابی حوزه فرهنگ داشتند، در این حوزه معنی‌دار می‌شود. ساختارها و صفت‌بندی‌هایی که در حال حاضر وجود دارد طی دهه‌های گذشته طراحی شده و شاید اکنون نیاز داشته باشیم نوعی بازنگری اتفاق بیفتد. این بازنگری به‌لحاظ ساختاری، بافتاری و محتوایی می‌تواند کمک کند در حوزه فرهنگ، آموزش، دانش، علم، فناوری و نوآوری بازسازی انجام دهیم. این نکات اصلی بود که من از حکم رهبری درک کردم.

هنوز یک کمیته یا شورای هماهنگ‌کننده فضای رسانه‌ای در کشور نداریم

برداشت شخصی شما از بازسازی انقلابی ساختارهای فرهنگی با توجه به حوزه تخصصی‌تان و نگاهی که در فضای دانشگاه دارید، چیست؟ حدود یک‌سال از حکم رهبری می‌گذرد؛ تاکنون چه اقداماتی صورت گرفته است؟

اصلی‌ترین نکته این است که ما بتوانیم ساختارهای موجود در کشور را با تحولات؛ چه در داخل کشور و چه در سطح جهان هماهنگ کنیم. به‌طور مثال اتفاقاتی در حوزه فناوری افتاده و هم سینما، هم تلویزیون و هم مطبوعات را متاثر کرده، لازم است بخش‌های مختلف یا برخی قوانین اصلاح شوند. طی جلساتی که در شورا خدمت اعضا و رئیس‌جمهور بودیم، دردام فی‌الحال این نیست که به‌طور مستقیم در این موارد ورود کنیم. جمعی آنجا نشسته‌اند که برخی نهادهای حقوقی و افراد حقیقی را شامل می‌شود؛ یکی از جدی‌ترین کارهایی که این جمع باید انجام بدهد و تا حدی در حال حاضر پیش می‌برد، این است که بتواند زیرساخت و زمینه نظری و فکری نخبگان و افراد فعال در این حوزه، حتی مجلس شورای اسلامی را آماده کند تا آنها مسئولیت‌های خود در حوزه تحول انجام دهند.

اگر به صحبت‌های اخیر محسنی‌ازهای توجه کنید، می‌بینید صحبت‌های مهمی انجام داد. جلسه هیات نظارت بر مطبوعات با حضور او تشکیل شد. اژهای

به‌صراحت گفت «قانون مطبوعات کشور طبق چهار، پنج دلیل نیازمند اصلاح است و این قانون باید با توجه به تحولات تکنولوژیک مجدداً اصلاح شود». شورای عالی انقلاب فرهنگی، این تحول را در قامت مجری انجام نمی‌دهد ولی همین جمله و عبارت رئیس قوه قضائیه از دل مجموعه جلساتی که در شورا حضور داشته و صحبت‌های اعضا با او صادر شده است. به‌رحال قوه قضائیه یا دولت باید لایحه مربوطه را آماده کنند. کارهایی نیز صورت داده‌اند و در نهایت باید این لایحه باید در مجلس تصویب شود. ما در شورای عالی انقلاب فرهنگی، مسیر را بدین شکل می‌بینیم. نباید خودمان به‌صورت مستقیم ورود کنیم، بلکه تلاش می‌کنیم نهادها و دستگاه‌های ذی‌ربط مسئول را فعال‌تر کنیم تا آنها به وظایف خود در حوزه توجه به بازسازی ساختار فرهنگ در کشور عمل کنند. به‌طور مثال در حوزه‌های اطلاع‌رسانی و رسانه کشور دچار اشکالات متعددی هستیم. البته همه این اشکالات احصا شده است.

متأسفانه یک شورا یا کمیته هماهنگ‌کننده فضای رسانه‌ای در کشور نداریم. هیچ‌جایی در نهایت وجود ندارد که بتواند مجموعه رسانه‌های کشور را در راستای منافع ملی هم‌افزا کند. هرکدام خارج از فضای طرف مقابل یا کناری عمل می‌کنند. البته ما علی‌رغم اینکه به تکرر معتقدیم ولی هر یک کار خودش را انجام می‌دهد و نتیجه هم‌افزا نمی‌شود. شورای عالی معمولاً در جلسات کارشناسی متوجه موضوع می‌شود و سعی می‌کند در ساختار حاکمیت برای مسأله، اجماع و اجماع نظری ایجاد کند. شورا می‌کوشد به بخش‌های مختلفی که در این حوزه دخیل هستند، کمک کند به وظایف قانونی خود عمل کنند.

باید فضای مجازی را از هرج و مرجع امرور خارج کنیم

نقد‌های زیادی به رسانه‌ها مخصوصاً صداوسیما وارد می‌کنند. شورای عالی انقلاب فرهنگی در این زمینه توانسته است آن‌طور که باید و شاید نقش آفرینی کند؟ چرا به جایی رسیده‌ایم که فضای مجازی برای عامه مردم جهت دریافت اخبار در اولویت باشد؟

اصل ماجرا بد نیست. هیچ نقطه‌ای از دنیا را پیدا نمی‌کنید که فضای مجازی به اولویت اول مردم تبدیل نشده باشد. سال ۲۰۱۵ در آمریکا، سال نقطه عطف نامیده شد؛ چراکه مصرف فضای مجازی مردم از تلویزیون و سایر رسانه‌ها پیشی گرفت. سال ۲۰۲۲ را هم نقطه عطف جهان می‌نامند. البته سال ۲۰۱۷ یا ۲۰۱۸ در ایران به این نقطه رسیدیم. حالا این صحبت را درباره دنیا مطرح می‌کنند. در تمام دنیا، میانگین مصرف فضای مجازی و تعداد ساعت‌های حضور مردم در این فضا از مصرف رسانه‌های قبلی بیشتر شده است. مطبوعات در حال حاضر به حاشیه رانده و خیرگزاران‌ها به معنای کار سنتی کم‌رنگ‌تر شده‌اند. آنهایی که پیوند وثیقی با فضای مجازی پیدا کرده‌اند هنوز اثرگذار هستند؛ این یکی از همان تحولات است. نباید این تحول را به‌عنوان امری نامطلوب تصور کرده و مقابلش صف‌آرایی کنیم.

نکته این است که باید فضا را از هرج و مرجع که در حال حاضر وجود دارد، خارج کنیم. طی یک دهه گذشته، در خیلی از حوزه‌ها توقف و پسرفت داشتیم؛ از جمله نظام حقوقی و ساختارهای حکمرانی به‌ویژه حکمرانی در حوزه فضای مجازی. ۱۰ سال گذشته، دهه طلایی ما بود و باید مجموعه‌ای از قوانین تدوین می‌کردیم تا فضای مجازی را برای مردم سالم، مفید و ایمن کند اما نه دولت‌ها، نه مجلس و نه نهادهای دیگر توجهی به این حوزه نداشتند. کاری به ایران نداریم؛ ببینید اتحادیه اروپا چه قوانینی را مصوب کرده، در آمریکا چه اتفاقاتی افتاده و کشورهای مختلف مانند سنگاپور در یک دهه گذشته چه قوانینی در حوزه فضای مجازی داشته‌اند. گاهی به دوستانم در جلسات مختلف می‌گویم: «همان قوانینی که در اتحادیه اروپا بوده را بیاوریم، ترجمه و مصوب کنیم. تا کمی فضای مجازی از هرج و مرجع که بر آن غالب است، خارج شود.» وقتی قانون و مدیریت وجود نداشته باشد، آنچه باقی می‌ماند «هرج و مرجع» است و «آزادی» نام ندارد. «آزادی» فضایی است که ذیل یک قانون ایجاد می‌شود. اگر شما احساس کنید که می‌توانید هر کاری دلتان می‌خواهد انجام دهید و هیچ قانونی نیست تا جلوی شما را بگیرد یا بعضی از فعالیت‌های شما را مدیریت کند؛ دیگر اسمش «آزادی» نیست و واقعا «هرج و مرجع» نام دارد. متأسفانه در این حوزه کم‌کاری کرده‌ایم؛ هم در حوزه قانونگذاری و هم در حوزه بازسازی‌های ساختاری. در حال حاضر روابط عمومی‌های دولتی و دستگاه‌های حاکمیتی هنوز نتوانسته‌اند خودشان را با این فضا تطبیق دهند. رسانه‌های ما از جمله صداوسیما با وجود زحمات زیادی که کشیده شده، هنوز جای کار زیادی دارند تا به هم‌گرایی جدی با حوزه فضای مجازی برسند. به نظر می‌رسد هم نیازمند مجموعه کارهای حقوقی، هم مجموعه بازسازی‌های ساختاری و هم تربیت نیروی انسانی جدید برای این حوزه هستیم. متأسفانه تعداد رشته‌هایی که در این حوزه بتوانند نیروی انسانی برای ما تربیت کنند، همچنان قابل توجه نیست. در مقایسه با نیاز واقعی بازار و